

Filozofija za otroke

Avtorja: Janez Ciperle, Robert Petrovič

Naslov	Odpri pekel
Neposredni cilji	Učenci se skozi vajo seznanijo s spektrom različnih občutkov strahu, ki jih skozi pogovor poskušajo reflektirati.
Didaktična naloga	Ob prebiranju povedke »Odpri pekel« se učenci seznanijo in poučijo o nekaj osnovnih značilnostih strahu.

Izhodiščno besedilo:

Odpri pekel

Tako kot drugod po svetu, so bili tudi za vas Benovce nekdanji hudi časi. Ljudje so stradali, ker niso imeli dovolj hrane. Bile so tako velike obveznosti, da ljudje niso mogli shajati. Imeli so vse določeno, koliko prašičev lahko koljejo in koliko zrnja lahko odpeljejo v mlin za kruh. Zato so si pač sami pomagali, kakor so vedeli in znali. Nekateri so kar sami doma žrmljali zrnje za kruh. Drugi so se znašli in so ponoči na skrivaj odnesli v mlin. Tako je bilo tudi tisti dan. Sosed Jakob je čez dan oral s konji na njivi, ki je bila čisto pri Muri. Naletel je na ose in jih sam izoral. Ose so opikale njega in konja. Ponoči, ko so še vsi spali in je bila trda tema, je odšel na njivo, vzel s seboj velik šop slame in zažgal ose. Bil je precej neroden pri delu in ose so mu zlezle na vrat in ga vsega opikale. Obleko je kar trgal s sebe in kot brez uma skakal čisto nag okoli ognja in si otepal ose, ki so ga čedalje bolj pikale. Ravno tisti trenutek pa so prišli mimo ljudje z vrečami na ramenih. Na skrivaj so bili namenjeni v mlin. Ko so zagledali ogenj in okrog njega skakati nagega človeka, so se tako prestrašili, da so vsi v grozi zmetali vreče v stran in zbežali domov. Drugi dan je govorila že vsa vas, da se je pri Muri odprl pekel in da so hudiči ob polnoči plesali okrog ognja. Od tistega časa si ljudje niso več upali ponoči v mlin. Samo Jakob je zjutraj napregel konja, zoral njivo, vreče pa odpeljal domov v svojo klet.

Šele čez nekaj let, ko so ljudje že pozabili na odpri pekel, jim je povedal resnico. Ljudje pa mu niso verjeli.

Zapisala učenka Tanja Belec, Veržej, 1982/83

Opomba:

Pripovedka je bila objavljena v »Slovenske povedke iz 20. stoletja«, ki je leta 2003 izšla pri Mohorjevi založbi. Gre za gradivo s terena iz cele Slovenije in zamejstva, ki so ga zbirali otroci in odrasli na pobudo avtorice dr. Marije Stanonik. Iz tisočev enot je izbranih nekaj sto najboljših, ki so razporejene v dva dela. Prvi del je vsebinsko bolj ali manj povezan z nadnaravnim svetom in obsega bajke, legende, razlagalne in strašljive povedke. Drugi del je bolj zemeljski in obsega zgodovinske, socialne in šaljive povedke, povezane s konkretnim prostorom in časom. Knjigo je ilustrirala Maja Šubic.

POTEK URE:

1. Priprava:
 - a. Natisnite pripravo (opcija)

2. Preberite izhodiščno besedilo
3. Pogovor
4. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.

ZAČETEK

5. Poveste, da bomo prebrali slovensko povedko in se o njej pogovarjali.
6. Berete.

Metoda 1

7. Navodila za učence:
 - a. Poslušajo vprašanja.
 - b. Razmišljajo.
 - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Metoda 2

8. Navodila za učence:
 - a. Na podlagi prebranega vsak zastavi po eno vprašanje.
 - b. Vprašanje skupaj z imenom napišejo na list in ga oddajo na sredino kroga ali ga napišete na tablo.
 - c. Med predlogi z dogovorom ali glasovanjem izberejo tista vprašanja, o katerih želijo govoriti.
 - d. Razpravljajo. Pri tem si lahko pomagata s predlogi vprašanj.

Vprašanja so opcijška in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na vsebinski potek pogovora.

VPRAŠANJA (predlogi)

9. Kaj je prestrašilo vaščane?
10. Zakaj so verjeli, da so videli hudiča? Kaj so videli v resnici?
11. Kakšne posledice je imela interpretacija vaščanov tega kar so videli?
12. Lahko navedete kakšno aktualno zgodbo, ki neupravičeno ljudi prepričuje, da delujejo v nasprotju z resničnostjo?
13. Kaj je vraževerje? Komu služi?
14. Nas naši čuti varajo?
15. Je vas kdaj strah? Kdaj? Zakaj?
16. Kdaj je strah upravičen in kdaj ne?
17. Kako delujete ko vas je strah?
18. Je strah lahko komu orodje za nadzor nad ravnanjem ljudi?
19. Ste že kdaj poskušali premagati strah?
20. Kako ste ga premagali?
21. Vam je kdo pri tem pomagal?
22. Kako ste se počutili, ko ste premagali strah?
23. Ste kdaj vi pomagali komu premagati strah?
24. Ste kdaj naredili kakšno pogumno dejanje? Kakšno?
25. Kako ste se potem počutili?

ZNAKI STRAHU

26. Kako veš, da je nekoga strah?
27. Ali lahko strah prepoznamo po določenih znakih?
28. Ali sam poznaš strah? Ali si že kdaj občutil strah?
29. Kako se počutiš, če te je strah?
30. Ali ti je všeč, če se nečesa bojiš? Ali lahko uživaš v strahu?
31. Ali ti je všeč, če je druge strah? Če se te drugi bojijo?

OPREDELITEV STRAHU

32. Kaj je torej strah?
33. Koga je lahko strah? - Ljudi in nekatere druge živali.
34. Kje biva strah?
35. Ali je strah odvisen od strašila ali prestrašenca?

ČESA NAS JE STRAH?

36. Česa se bojimo? Ali lahko najdemo nekaj primerov, česa vsega je ljudi strah?
37. Ali nas je vseh strah istih pojavov?

RAZLOGI ZA STRAH

38. Od kod pride strah? Iskanje razlogov za strah. Zakaj se nekdo boji hudiča?
 - a. Zgodi se nam nekaj slabega, potem pa se tega bojimo
 - b. Nekomu drugemu se zgodi nekaj slabega, potem se jaz tega bojim.
 - c. Ne zgodi se nič slabega, ampak nečemu preprosto pripišemo nevarnost.
 - d. Ne zgodi se nič slabega, ampak nekdo nečemu preprosto pripiše nevarnost, jaz pa verjamem.

(NE)UPRAVIČENOST STRAHU

39. Ali obstajajo upravičeni razlogi za strah? - Če da, kateri so?
40. Ali obstajajo neupravičeni razlogi za strah?
41. Ali se česa bojimo, čeprav se tega ne bi bilo treba bati?
42. Ali se česa ne bojimo, čeprav bi se tega morali bati?
43. Ali je strah lahko koristen?
44. Ali je strah lahko nekoristen?

STRAH IN POGUM

45. Ali biti pogumen pomeni, da te ni strah? Ali se strah in pogum izključujeta?
46. Pogum je odsotnost strahu.
 - a. Ali potem sploh obstajajo pogumni ljudje, če se je vsakdo že kdaj česa ustrašil/se bal/se česa boji.
 - b. Ali si pogumen, ker zjutraj v varnem okolju zajtrkuješ kosmiče in te ob tem ni strah?
47. Pogum je obvladovanje strahu.
48. Ali zase veš, če si pogumen?

49. Ali lahko izgledaš pogumno, pa to v resnici nisi?
 50. Kaj misliš ti, kako lahko ugotoviš ali je nekdo (si ti sam) pogumen?
 51. Ali sem lahko pogumen, če me je nečesa strah?
 52. Ali sem lahko pogumen, če se ničesar ne bojim?
 53. Kaj misliš o izjavi: Pogum je obvladovanje strahu?

STRAH ME JE, KAJ PA ZDAJ?

54. Kaj storimo, ko nas je strah?
 a. Pobegnemo.
 b. Otrpnemo.
 c. Se soočimo s situacijo.

STRAH IN ODRAŠČANJE

55. Ali se odrasli česa bojijo?
 56. Ali strah z odraščanjem izzveni ali le še bolj raste?
 57. Ali si se včasih nečesa bal, pa se tega zdaj ne bojiš več?
 58. Ali se včasih nečesa nisi bal, zdaj pa se tega bojiš?

POGOVOR O STRAHU

59. Ali misliš, da ljudje zlahka govorimo o svojih strahovih?
 60. Ali le težka govorimo o tem, česar nas je strah? S kom lahko govoriš o svojih strahovih?
 61. Ali moraš biti že malo pogumen, da sploh lahko govoriš o lastnih strahovih?
 62. Zakaj o tem težko govorimo? - Pokažemo svoje šibke točke. Drugi jih lahko izkoristijo proti nam.

REŠEVANJE TEŽAV

63. Kako se otresti strahu?

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Stanonik, Marija, ur. (2003). <i>Slovenske povedke iz 20. stoletja</i>. Celje: Mohorjeva družba. - Radio Lab, http://www.radiolab.org/story/117302-fear-me/ (28.6.2016). - Invisibilia, Fearless, http://www.npr.org/programs/invisibilia/377515477/fearless (28.6.2016). - Slovenske povedke iz 20. stoletja, http://www.mohorjeva.org/stanonik-marija/slovenske-povedke-iz-20-stoletja (28.6.2016). - Kierkegaard, Søren (2005). <i>Strah in trepet</i>. Ljubljana: Društvo Apokalipsa.
Internetni / knjižni kotichek za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni živeti skupaj?</i> Tehniška založba Slovenije: Ljubljana. - Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila. - Nagel, Thomas (1995). <i>Za kaj sploh gre?: zelo kratek uvod v filozofijo</i>. Ljubljana: Republiški izpitni center.
Internetni / knjižni kotichek za	<ul style="list-style-type: none"> - Uporabite tudi spremna navodila za učitelje - Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (28.6.2016). - FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (28.6.2016). - Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i>. Inquiry:

učitelje	<p>Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i>. New Jersey: Prentice Hall. - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i>. Šentilj: Aristej. - Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i>. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru - Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i>. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. - <i>Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah</i> (2005); prevod in priredba Alenka Elena Begant. Ljubljana: DZS. - Severe, S. (2000). <i>Ljubezen ni dovolj. Preprosta načela dobre vzgoje</i>. Ljubljana: Učila
-----------------	--